

LUCIAN PRICOP
DICȚIONAR EXPLICATIV AL LIMBII ROMÂNE

LUCIAN PRICOP

Despre autor | Biografie și consecințe magistrațiale a României
PRICOP LUCIAN | ARGEMENT
Dicționar explicativ al limbii române | Lucian Pricop
- București : Cartex 2000, 2018

DICȚIONAR EXPLICATIV

AL

LIMBII ROMÂNE

Dicționarul explicativ al limbii române este rezultatul unei lărgiri de pe care autorul îl asumă ca fiind un continuator al dicționarului de etimologie „Iorgu Iordan - Al. Rosetti”, în Dicționarul explicativ și didactic al limbii române, editat de Academia Română, Editura Encarta, București, 2005.

Acceastă întreprindere de actualizare și extindere lexicografică va servi în special elevilor și profesorilor, permitându-le construirea unui vocabular în legătură cu tendințele limbii.

Atractivitatea demersului lexicografic este asociată sănchezii de istorie și realității, ca rezultat al acumulăriilor de neologisme, regionalismurilor, extrem de bine reprezentate în economia cărui, convertind acest instrument de lucru într-o veritabilă bibliotecă de cunoștințe.

Dicționarul explicativ al limbii române este rezultatul a peste 5 ani de cercetare lexicografică, 2 ani de redactare care se înplinește prin singură bucurie importantă a autorului, acasă și la poalele de lucru și cunoștințelor.

Autorial

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**PRICOP, LUCIAN****Dicționar explicativ al limbii române / Lucian Pricop.**

- București : Cartex 2000, 2018

ISBN 978-973-104-752-2

81'374.8=135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

ARGUMENT

Dicționarul explicativ al limbii române este o întreprindere culturală unică în istoria noastră editorială și, prin cele peste 100 000 de cuvinte prezente în corpusul dicționarului, relevă ceea ce se află în spatele semnului lingvistic: cultură, istorie, idei... El oferă o perspectivă integratoare asupra felului nostru, al românilor, de a gândi lumea, înrudindu-se astfel cu marile dicționare ale limbii române.

De la noțiunile abstracte până la cele concrete, *Dicționarul explicativ al limbii române* angajează cititorul într-o vastă cercetare a limbii române, organizată după regulile însușirii limbii române literare.

Dicționarul explicativ al limbii române este prima lucrare științifică de gen care asimilează modificările propuse de Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al Rosetti”, în *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfolitic al limbii române*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Univers Encyclopedic, București, 2005.

Această întreprindere de actualizare a informației filologice va servi în special elevilor și profesorilor, permîndu-le constituirea unui vocabular în acord cu tendințele limbii.

Atractivitatea demersului dicționaristic este asociată sintezei de istorie a limbii, ca rezultat al acumulărilor de neologisme, regionalisme etc., extrem de bine reprezentat în economia cărții, convertind acest instrument de lucru într-o veritabilă bibliotecă de cunoștințe.

Dicționarul explicativ al limbii române este rezultatul a peste 5 ani de cercetare lexicografică, 2 ani de redactare care se împlinesc prin singura bucurie importantă a autorului, aceea de a fi pe masa de lucru a cititorilor.

Autorul

Folosește A

aiolat – lai
hășvai – vni
cibrid – rui
entifigal – vgal
cūmeli – til
casvif – avil
fagol – gol
niloraz – m
voltemata – lsm
čimicom – zom
hřisibom – boj
zříšen – šim
sigolotin – lotin
říšsum – sum
vřlusa – n
lřisum – mun
vřlisoč – rok
lřisloq – loq
vřlisoq – qoq
říšsosq – roq
řemanc – noq
řigoforlaq – diaq
řizellet – lli
lamoiger – gao
vřtneždu – a
řimiget – g
řitnici – mao
vřtnežet – a
řivov – dy
řigoloux – loox

vřisopas – iba
řevha – vbe
řimous – jme
řemališ – me
řitvysudia – lilia
řosilna – nis
řimounza – moun
řigoloid – loid
řesravid – zid
řep – polnol
řom – cimine
řomu – colmice
řovat – konverzat
řitvysudia – eos
řimounza – cim
řitvysudia – nos
ře – q
řevounie – ce
řimun – i
řitvysudia – mal
řemounat – muni
řemugri – go
řitvysolit – solit
řinanii – m
řisit – sñ
řigolotin – lotin
řitvysod – roq
řigolouq – houq
řemanc – noq
řitvysod – m
řitvysod – houq
řitvysod – houq
řitvysod – houq

a¹ s.m. Prima literă a alfabetului limbii române; sunet (vocală) notat cu această literă.

a² interj. 1. Exclamație care exprimă admiratie, surprindere, supărare etc.
2. Exclamație care însوșește reamintirea bruscă a ceva.

abajúr, abajururi s.n. Apărătoare de stică, de metal etc. fixată la o lampă, care îndreaptă razele de lumină în direcția dorită.

abandón, abandonuri s.n. 1. Faptul de a abandona. 2. (Dr.) ~ de familie = părăsirea familiei, a copiilor etc. de către persoana care are obligația legală de a-i întreține.

abandoná, abandonez vb. I tr. și intr. A părăsi, a lăsa la voia întâmplării pe cineva sau ceva; a renunța (definitiv) la ceva.

abáte, abát vb. III. 1. Tr., refl. și intr. A (se) îndepărta de la un drum de urmat, de la o anumită direcție, (fig.) de la o normă, de la o linie de conduită etc. Refl. A se opri în treacăt undeva sau la cineva (părăsind drumul inițial). 2. Refl. (Despre fenomene ale naturii, nenorociri). A veni pe neașteptate (și cu intensitate).

abátere, abateri s.f. 1. (Dr.) Încălcare a unor dispoziții legale. 2. (Tehn.) Diferența dintre valoarea măsurată și cea reală a unei mărimi.

abatór, abatoare s.n. Loc unde se sacrifică animalele pentru consum.

A

abătút, -ă, abătuți, -te adj. Descu-

rajat, deprimat.

abcés, abcese s.n. Puroi acumulat într-un țesut sau într-un organ.

abdicá, abdic vb. I intr. A renunța la tron; (fig.) a renunța la ceva, a se resemna.

abdomén, abdomene s.n. Partea corporului dintre torace și bazin, în care se află stomacul și intestinile.

aberánt, -ă, aberanți, -te adj. Care constituie o aberație; anomal.

aberátie, aberatii s.f. 1. Abatere de la normal; (p. ext.) absurditate. 2. (Fiz.) Deformare a unei imagini produse de un instrument optic.

abiá adv. 1. Cu greu, anevoie. 2. Foarte puțin (cantitativ sau intensiv); de foarte puțină vreme.

abil, -ă, abili, -e adj. Îndemnatic, îscusit; descurcăret.

abilitá, abilitate vb. I tr. A-i recunoaște cuiva o anumită calificare, în urma unei probe.

abís, abisuri s.n. Prăpastie adâncă.

objéct, -ă, abjecti, -te adj. Care inspiră repulsie, dispreț;josnie.

objéctie, abjecții s.f. Faptă sau atitudine abjectă.

abnegátie s.f. Devotament (dus până la sacrificiu).

abolí, abolesc vb. IV tr. (Jur.) A desființa o instituție, o stare social-politică, anumite uzanțe; a anula o lege.

aboná, abonez vb. I tr. și refl. A face un abonament.

abonamént, abonamente s.n. Convenție prin care, în schimbul unei sume de bani, se obține, pe o anumită perioadă, dreptul de a folosi anumite servicii publice, de a primi un ziar etc.

abordá, abordez vb. I. 1. Intr. (Despre nave) A se apropiu de bordul altei nave; a se ciocni de altă navă, de un dig etc. A acosta. 2. Tr. A opri pe cineva pentru a-i vorbi. 3. Tr. A începe studierea, tratarea unui subiect; a deschide vorba despre ceva.

abreviá, abreviez vb. I tr. A prescurta un cuvânt, o denumire etc.

abrogá, abrog vb. I. tr. A scoate din vigoare o lege sau un alt act normativ; a anula, a suprima.

abrupt, -ă, abrupti, -te adj. (Despre forme de relief) Cu pantă foarte înclinață.

abrutizá, brutizez vb. I tr. și refl. A deveni sau a face să devină insensibil, ca o brută.

absént, -ă, absenți, -te adj. Care lipsește. (Fig.) Distrat, neatent.

absentá, absentez vb. I intr. A lipsi dintr-un loc unde ar trebui să fie prezent.

absolut, -ă, absoluți, -te adj., adv. 1. Adj. Care este independent de orice condiții și relații; care nu comportă excepții, perfect. 2. Adv. (cu valoare de superlativ) Perfect, exact, întocmai.

absolvént, -ă, absolvenți, -te s.m. și f. Persoană care a absolvit un an școlar, un ciclu sau o formă de învățământ.

absolví, absolvesc vb. IV tr. 1. A termina un an școlar, un ciclu sau o formă de învățământ. 2. (Dr.) A scuti de pedeapsă.

absorbí, absorb vb. IV tr. 1. A încorpora (un gaz, un lichid). 2. (Fig.) A preocupa mult, a interesa.

absorbție, absorbții s.f. 1. Fenomen prin care un lichid sau un solid încorporează din afară o substanță.

2. (Fiz.) Fenomenul refinerii de către un corp a unei părți din energia radiată care cade asupra lui.

abstiñént, -ă, abstinenți, -te s.m. și f. Persoană care se abține de la unele alimente, băuturi, de la satisfacerea unor necesități fiziologice etc.

abstráct, -ă, abstracti, -te adj. 1. Care este gândit în mod separat de realitatea directă. 2. conceput în mod prea general; greu de înțeles.

abstractizáre s.f. Operație a gândirii prin care se desprind și se rețin numai însușiurile și relațiile esențiale ale obiectului cercetat.

absúrd, -ă, absurzi, -de adj. Care contravine logicii.

absurditáte, absurdități s.f. Caracterul a ceea ce este absurd; idee, lucru absurd.

abtîne, abtin vb. III refl. A se reține de la ceva.

abundá, pers. 3 abîndă vb. I intr. A se găsi sau a avea în cantitate mare.

abundént, -ă, abundenți, -te adj. Care abundă.

abundéntă s.f. Cantitate mare; belșug, bogătie.

aburí, aburesc vb. IV tr. și refl. A (se) acoperi cu picături fine provenite din condensarea aburilor.

abúz, abuzuri s.n. 1. Încălcarea legalității, faptă ilegală. ~de putere = faptă săvârșită de cineva prin depășirea atribuțiilor sale. 2. Exces în folosirea unui lucru.

ac, ace s.n. 1. Ustensilă subțire de metal, servind la cusut. 2. Nume dat unor obiecte asemănătoare cu acul (1), având diverse întrebuițări: *ac cu gămălie*; *ac de seringă*; *ac indicator* (la aparatelor de măsurat) etc. 3. Organ în formă de ac (1), de apărare sau de atac, al unor animale sau insecte. 4. Frunză subțire și ascuțită, caracteristică coniferelor.

académie, academii s.f. 1. Instituție superioară de cultură și știință care cuprinde savanți, literati, artiști etc. 2. Nume dat unor școli de învățământ superior.

acalmie s.f. Perioadă de liniștere temporară a vântului, a valurilor. (Fig.) răstimp de liniște într-o perioadă frâmântată.

acapará, acaparez vb. I tr. A pune stăpânire (cu forță) pe ceva.

accelerá, accelererez vb. I tr. A mări viteza de deplasare a unui mobil sau de funcționare a unui sistem tehnic; a grăbi (o acțiune).

accelerát, -ă, accelerati, -te adj. Care are o viteza sau o frecvență din ce în ce mai mare (peste cea normală).

Tren ~ și substantivat, n. = tren care are viteză mai mare decât a personalului și care nu oprește în toate stațiile.

acceleratór, acceleratoare s.n. 1. Mecanism care servește la variația turației unui motor. 2. Instalație complexă pentru accelerarea micro-particulelor (electroni, protoni etc.) până la viteze foarte mari.

acceleráție, accelerății s.f. Variație a vitezei unui corp.

accént, accente s.n. 1. Pronunțare mai intensă sau pe un ton mai înalt a unei silabe dintr-un cuvânt ori a unui cuvânt dintr-un grup sintactic; expresie a vocii, intonație; (concr.) semn grafic prin care se marchează această profunțare. 2. Fel particular de a pronunța, specific unui grai sau unei limbi.

accentuá, accentuez vb. I. 1. Tr. A marca accentul (1) prin semnul grafic sau prin intonație. 2. Tr. (Fig.) A sublinia o idee, a o întări. 3. Refl. (Fig.) A se intensifica.

acceptá, accépt vb. I tr. A fi de acord cu...; a consimțи să...

accés, accese s.n. 1. Posibilitate sau drept de a pătrunde ori de a ajunge undevoi. Manifestare bruscă, la intervale variabile, a unor tulburări organice; izbucnire violentă a unei stări sufletești. 3. (Inform.) Faptul de a accesa.

accesá, accesez vb. I tr. (Inform.) A efectua o operație de căutare și obținere a unei informații înregistrate în memoria unui calculator.

accesíbil, -ă, accesibili, -e adj. 1. La care se poate ajunge (ușor). 2. Care este ușor de înțeles.

accesóriu, -ie, accesori adj., s.n. (Obiect, piesă) care servește unui ansamblu fără a face parte integrantă din acesta.

accidentá, accidentez vb. I refl. și tr. A suferi sau a provoca cuiva un accident.

accidentál, -ă, accidental, -e adj. Întâmplător.

acél, aceá, acei, acele adj. dem. (Precedând substantivul) Care este relativ depărtat de vorbitor; (pop. și fam.) āla. –Var. (urmând substantivul) acela, accea.

acéla, acéea, aceia, acelea pron. dem. Indică pe cineva sau ceva care este relativ depărtat de vorbitor; (pop. și fam.) āla.

acélași, acéeași, aceiasi, aceleași pron. și adj. dem. (care este) tot (sau chiar) acela; (care este) ca mai înainte, neschimbă.

acérb, -ă, acerbi, -e adj. Înverșunat, necruțător.

acést, aceástă, acești, aceste adj. dem. (precedând substantivul) Care este relativ apropiat de vorbitor. –Var. (urmând substantivul) acesta, aceasta.

acésta, aceásta, aceștia, acestea pron. dem. Indică pe cineva sau ceva care este relativ apropiat de vorbitor.

acetic, -ă adj. Acid ~ = lichid incolor, cu miros înțepător, folosit în industria farmaceutică, a coloranților, în alimentație.

achită, *achit* vb. I 1. Tr. și refl. A(-ș) plăti o obligație materială sau morală. 2. Tr. (Jur.) A declara pe cineva nevinovat.

achiziție, *achiziții* s.f. Procurare de obiecte rare în condiții avantajoase. **achiziționă**, *achiziționez* vb. I tr. A procura prin achiziție.

acid, -ă, *acizi*, -de adj., s.m. 1. S.m. (Chim.) Substanță care, în soluție apoasă, are gust acru și înroșește hârtia albastră de turnesol, iar în combinație cu metale formează săruri. 2. Adj. Care are proprietățile unui acid (1).

aclamá, *aclám* vb. I tr. A-și manifesta, prin aclamații, aprobarea sau entuziasmul față de cineva sau de ceva.

aclimatizá, *aclimatizez* vb. I tr. A adapta o plantă sau un animal la un climat nou.

acnēe s.f. Boală de piele caracterizată prin apariția, mai ales pe față, a unor coșuri.

acolădă, *acolade* s.f. Semn grafic în formă de arc care unește cuvinte, formule, cifre etc.

acolit, *acoliti* s.m. Persoană care ajută pe cineva într-o acțiune reprobabilă.

acomodá, *acomodez* vb. I refl. A se deprinde cu noi condiții de viață, de muncă etc.

acomodáre, *acomodări* s.f. Acțiunea de a se acomoda; autoreglare a organelor de simț în vederea percepiei optime a stimулilor.

acompaniá, *acompaniez* vb. I tr. 1. A executa partea de acompaniament a unei piese muzicale. 2. A însobi pe cineva. **acompaniamént**, *acompanamente* s.n. Totalitatea elementelor armonice, ritmice, care însoțesc o melodie în armonie cu aceasta.

acónt, *aconturi* s.n. Sumă de bani plătită anticipat din prețul unor servicii sau furnituri, ca garanție.

acoperí, *acópăr* vb. IV tr. 1. A așeza peste un obiect sau peste o ființă ceva, a înveli. 2. A pune peste un obiect deschis ceva, a astupa. 3. A ascunde, a tăinui. 4. A depăși în intensitate, a înăbuși un zgomot, o melodie etc. 5. (Mil.) A lua măsuri de protecție a trupelor și a obiectivelor împotriva atacurilor inamice.

acoperíre, *acoperiri* s.f. 1. Acțiunea de a acoperi. 2. (Ec.) Fond de valori certe pe baza cărora băncile de emisie asigură convertirea bancnotelor. Posibilitate de a face față unei cheltuieli. **acord**, *acorduri* s.n. 1. Înțelegere, învoială între două sau mai multe persoane. 2. (Gram.) Concordanță de număr, gen, caz sau persoană între formele cuvintelor și determinantele lor.

acordá, 1, 2 *acórd*, 3 *acordez* vb. I tr. 1. A da ceva cu bunăvoieță, cu atenție. 2. A stabili un acord gramatical. 3. A aduce tonurile unui instrument muzical la înălțimea corectă.

acordeón, *acordeoane* s.n. Instrument muzical portabil, cu burduf, claviatură și butoane.

acostá, *acostež* vb. I 1. Intr. (Despre nave) A se apropiu (în vederea legării) de chei, de țarm etc. 2. Tr. (Fig.) A opri pe cineva din drum și a i se adresa în mod supărător.

acreditá, *acreditez* vb. I tr. A numi și a trimite, în altă țară sau la o manifestare publică, un împăternicit (diplomat, ziarist).

acrí, *acresc* vb. IV tr. și refl. A face să devină sau a deveni (mai) acru; (refl.; despre alimente) a se altera, a se strica.

acrobát, -ă, *acrobați*, -te s.m. și f. Gimnast specializat în acrobații.

acrobație, *acrobații* s.f. Exercițiu dificil de gimnastică sau de echilibristică. **acrostih**, *acrostihuri* s.n. Poezie în care literele inițiale ale versurilor alcătuiesc un cuvânt sau o propoziție.

acrú, -ă, *acri*, -e adj. 1. Care are gustul ca al oțetului. 2. (Fig.; despre oameni) Morocănos, ursuz.

act, *acte* s.n. 1. Document eliberat de o autoritate, prin care se atestă un fapt, o obligație etc. 2. Manifestare a activității umane; acțiune, faptă. 3. Principala subîmpărțire a unei opere dramatice.

activ, -ă, *activi*, -e adj., s.n. 1. Adj. Care participă în mod efectiv la o acțiune. 2. Adj. (Chim.) *Substanță* ~ă = substanță care intră ușor în reacții. 3. Adj. (Ec.; despre operații economice) La care veniturile sunt mai mari decât cheltuielile. 4. S.n. (Ec.) Totalitatea mijloacelor economice aparținând unei întreprinderi, instituții sau organizații economice.

activá, *activez* vb. I. 1. Intr. A desfășura o activitate (1). 2. Tr. A face ca ceva să devină activ, a pune în acțiune.

activitáte, *activități* s.f. 1. Ansamblu de acte fizice, intelectuale și morale făcute în vederea unui anumit rezultat; manifestare a unei energii, a unei forțe; muncă, ocupație. 2. (Fiziol.) ~ nervoasă superioară = activitate a etajelor superioare ale sistemului nervos prin care se realizează adaptarea la mediu a organismului animal și uman. 3. ~ solară = ansamblul fenomenelor care au loc la suprafața Soarelui (petele, erupțiile, protuberanțele etc.).

actual, -ă, *actuali*, -e adj. Care există sau care se petrece în momentul de față; de acum, din prezent.

actualitaté, *actualități* s.f. Timpul de față, prezent. Faptul de a fi actual; (la pl.) evenimente la ordinea zilei, curente.

actualizá, *actualizez* vb. I. tr. A face ca ceva să devină actual.

acționá, *acționez* vb. I 1. Intr. A face, a întreprinde ceva. 2. Intr. A exercita o influență asupra cuiva sau a ceva. 3. Tr. A face să funcționeze un sistem tehnic.

acționár, -ă, *acționari*, -e s.m. și f. Persoană care posedă acțiuni (5).

acțiune, *acțiuni* s.f. 1. Faptul de a acționa (1); activitate întreprinsă pentru atingerea unui scop. 2. Exercitarea unei forțe sau a unei influențe asupra cuiva ori a ceva. 3. (Gram.) Starea, mișcarea, procesul etc. exprimate de verb. 4. Desfășurarea evenimentelor într-o operă literară. 5. (Ec.) Hârtie de valoare care dovedește participarea deținătorului la capitalul unei societăți și pe baza căreia acesta primește dividende.

acuaréla, *acuarele* s.f. 1. Culori (2) care se folosesc în pictură, fiind diluate cu apă. 2. Tehnică picturală în care se folosesc acuarele (1).

3. Pictură executată cu acuarele (1).

acum adv. 1. În momentul de față, în imprejurările actuale; imediat. 2. Înainte cu... (socotind din momentul acesta). – Var. **acúma**.

acumulá, *acumulez* vb. I tr. A aduna, a strângă, a înmagazina.

acumulator, n. *acumulatoare*, m. *acumulatori* s.n., s.m. Aparat sau rezervor folosit pentru înmagazinare de energie sau de agenți energetici.

acústic, -ă, *acustici*, -ce adj., s.f. 1. Adj. Care emite, transmite sau receptioanează unde sonore; care se referă la sunete. 2. S.f. Calitatea de a propaga sunetele și de a ușura perceperea lor.

acút, -ă, *acuci*, -te adj. 1. (Despre dureri) Pătrunzător, violent; (despre boli) cu evoluție rapidă și manifestări de criză. 2. (Muz.; despre sunete) Înalt, ascuțit.

acuzá, *acüz* vb. I tr. A învinovăți.

acuzát, -ă, acuzáti, -te s.m. și f. Inculpat. **acuzatív, acuzativ** „forme de acuzativ“ s.n. (Gram.) Caz al declinării, cu funcție specifică de complement direct, iar atunci când este precedat de prepozitii, și cu alte funcții.

acuzátor, -oáre, acuzatori, -oare adj., s.m. și f. (Persoană) care acuza. **acváriu, acvariu** s.n. Vas sau bazin cu apă în care se țin plante sau animale acvatice vii; loc în care se află astfel de bazine.

acvátic, -ă, acvatici, -ce adj. 1. Care trăiește în apă. 2. Format din apă. *Mediu acvatic*.

adáos, adaosuri s.n. Ceea ce se adaugă la ceva.

adaptá, adaptez vb. I. 1. Tr. A face să se potrivească, să corespundă. 2. Refl. A se acomoda.

adápóst, adáposturi s.n. 1. Construcție pentru protecția oamenilor sau a animalelor contra intemperiilor sau a primejdiilor; loc ferit unde se adăpostește cineva. 2. (Mil.) Construcție specială pentru protecția împotriva focului inamicului, a atacurilor aeriene etc.

adápostí, adápostesc vb. IV tr. și refl. A (se) feri, a (se) proteja (în adăpost 1).

adăugá, adáug vb. I. 1. Tr. A mai pune peste..., a pune în plus. A completa (cele spuse sau scrise). 2. Tr. și refl. A (se) alătura, a (se) alipi.

adânc, -ă, 1, 2, 3 adânci, 4 adâncuri adj., s.n. 1. Adj. (Despre ape, cavități etc.) Al căruia fund se află la distanță (mare) de marginea de sus. 2. Adj. Întins până departe în linie orizontală (*pădure adâncă*) sau verticală (*rădăcini adânci*). 3. Adj. (Fig.) Puternic, intens, profund. 4. S.n. Adâncime (considerată vertical sau orizontal).

adânci, adâncesc vb. IV. 1. Tr. A face să fie mai adânc (1). 2. Refl. A intra, a pătrunde în adâncime, a înainta spre interior. 3. Tr. (Fig.) A pătrunde cu mintea, a studia în profunzime. 4. Refl. (Fig.) A se lăsa absorbit de ceva, a se cufunda în...

adâncíme, adâncimi s.f. 1. Însușirea de a fi adânc (1); distanță de la suprafața unei adâncituri sau a unei ape până la fundul ei. 2. Depărțare (într-un spațiu, într-o pădure etc.). 3. Profunzime, intensitate.

adâncitúra, adâncituri s.f. Parte scobită a unei suprafețe.

adecvát, -ă, adecváti, -te adj. Corespondător, potrivit.

ademení, ademenesc vb. IV tr. A atrage, a ispită; a amăgi; a seduce.

ademenítór, -oáre, ademenitorí, -oare adj. Care ademenește.

adépt, -ă, adepți, -te s.m. și f. Persoană care adoptă și susține o teorie, o doctrină, care împărtășește convingerile cuiva.

aderá, adér vb. I intr. 1. A fi în favoarea unei ideologii, a unui partid etc. 2. A se ține lipit de ceva.

adésea adv. În repetate rânduri, de multe ori.

adevár, adeváruri s.n. 1. Oglindirea fidelă a realității în gândire; concordanță între cunoștințele noastre și realitate. 2. Justețe, exactitate.

adevárát, -ă, adevárati, -te adj. 1. Conform cu adevărul. 2. Care nu poate fi pus la îndoială, real.

adeverí, adeveresc vb. IV tr. și refl. A (se) dovedi, a (se) confirma ca adevărat (1).

adeverínță, adeverințe s.f. Înscris prin care se atestă un fapt, un drept etc.

adeziúne, adeziuni s.f. 1. Aderare la o idee, la un partid etc. 2. (Fiz.) Fenomen care se manifestă la contactul dintre două corpuși de natură diferite, datorită atracției dintre moleculele acestor corpuși.

adezív, -ă, adezivi, -e adj., s.m. 1. Adj. (Despre materiale) Care aderă; care are proprietatea de a lipi. 2. S.m. Produs chimic care permite înclerearea a două suprafețe.

ad-hóc adv. Anume pentru acest scop. (Adjectival) *Divanurile ad-hoc*.

adiá, pers. 3 adié vb. I intr. 1. (Despre vânt) A sufla ușor, lin. 2. (Despre miresme) a se propaga câte puțin, în unde ușoare.

adiacént, -ă, adiacenți, -te adj. Alăturat. *Unghiuri ~e* = (două) unghiuri situate în același plan, care au același vârf și o latură comună.

adícă adv. 1. Cu alte cuvinte. 2. La urma urmăi.

adíere, adieri s.f. Suflare ușoară de vânt.

adineáuri adv. Cu puțin înainte, nu de mult.

adío interj. Rămas bun (pentru totdeauna)! (Ironical) S-a terminat cu...

adiționál, -ă, adiționali, -e adj. Care se adaugă la ceva. *Act adițional*.

adjectív, adjective s.n. Parte de vorbire flexibilă care însoțește un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz și pe care îl determină.

adjectivál, -ă, adjectivali, -e adj. Care are valoare de adjectiv; care este exprimat printr-un adjectiv.

adjudecá, adjúdec vb. I tr. 1. A atribui un bun scos la licitație persoanei care oferă prețul cel mai mare. 2. (Sport) *A-si ~ victoria* = a obțină victoria într-o competiție.

adjúnct, -ă, adjuncti, -te s.m. și f., adj. (Persoană) imediat subordonată conducătorului unei instituții, al unei societăți, al unei organizații etc.

administrá, administrez vb. I tr. 1. A conduce (o întreprindere, o instituție, un patrimoniu etc.). 2. A da unui bolnav un anumit medicament.

administrátor, -oáre, administrátori, -oare s.m. și f. Persoană care administrează un bun sau un patrimoniu.

administrátie, administrații s.f. Organele prin care se efectuează administrazionea unui bun, a unui patrimoniu etc. ~ de stat = formă de activitate a statului pentru realizarea funcțiilor sale. ~ locală = prefectul și/sau primarul împreună cu consiliile corespunzătoare din fiecare localitate sau județ.

admirá, admirí vb. I tr. A privi pe cineva sau ceva cu un sentiment de încântare, a prețui.

admiratív, -ă, admirativi, -e adj., adv. 1. Adj. Care exprimă admirăție. 2. Adv. Cu admirăție.

admirátor, -oáre, admirator, -oare s.m. și f. Persoană care admiră pe cineva sau ceva.

admiráție s.f. Sentiment de încântare, de apreciere deosebită față de cineva sau de ceva.

admisíbil, -ă, admisibili, -e adj. Care poate fi admis.

admíté, admití vb. III tr. 1. A considera, a recunoaște ca bun, a fi de acord. 2. A tolera, a îngădui.

admitere, admiteri s.f. Acțiunea de a admite. *Examen de ~* = examen pe baza căruia un candidat poate fi primit într-o formă (superioară) de învățământ.

adnotá, adnotez vb. I tr. A face însemnări pe marginea unui text.

adolescéntă s.f. Perioadă a dezvoltării organismului uman, care are loc între vîrstă pubertății și cea de adult.

adoptív, -ă, adoptivi, -e adj. 1. (Despre copii) Care a fost adoptat. 2. (Despre o persoană) Care a adoptat (1) pe cineva.

adóptie, adoptii s.f. Act juridic prin care se adoptă.

adorá, *adór* vb. I tr. A admira mult; a iubi cu ardoare.

adorábil, *-ă, adorabili*, -e adj. Plin de farmec, minunat, încântător.

adoratór, *-oáre, adoratori*, -oare s.m. și f. Persoană care adoră pe cineva sau ceva.

adormí, *adórm* vb. IV. 1. Intr. și tr. A trece (sau a face să treacă) de la starea de veghe la starea de somn. 2. Intr. (Fig.; în limbajul bisericesc) A muri (1).

adormít, *-ă, adormiți*, -te adj. 1. Care doarme (1). 2. (Fig.) Lipsit de vioiciune, de energie; lipsit de vigilență. 3. (Fig.; în limbajul bisericesc) Mort.

adresá, *adresez* vb. I. 1. Tr. și refl. A (se) îndrepta (cu) vorba către cineva, punându-i o întrebare, cerându-i o lămurire etc. Refl. A trimite, a înainta o cerere unei instituții, unei autorități. 2. Tr. A scrie adresa (1) pe o scrisoare sau pe un colet.

adrésă, *adrese* s.f. 1. Indicație pe scrisori, pe colete etc., conținând numele și domiciliul destinatarului. Date care indică domiciliul unei persoane. 2. Comunicare oficială scrisă, făcută de o instituție, de un organ administrativ etc.

adúice, *adic* vb. III. 1. Tr. A lua pe cineva sau ceva cu sine și a veni într-un anumit loc. 2. Tr. A da unui lucru o anumită direcție sau înclinație, a-i imprimă o anumită mișcare. 3. Tr. A produce, a crea; a pricinui.

4. Intr. A semăna (puțin) cu cineva. **adulmecá**, *adúlmec* vb. I intr. 1. (Despre animale) A simți cu ajutorul miroslui prezența cuiva sau a ceva. 2. (Fig.; despre oameni) A căuta să afle, să descopere ceva.

adúlt, *-ă, adulți*, -te adj., s.m. și f. (Organism, persoană) care a ajuns la maturitate.

adultér, *-ă, adulteri*, -e s.n., adj. 1. S.n. Încălcarea fidelității conjugale de către unul dintre soți. 2. Adj. (Despre soț) Care a încălcat fidelitatea conjugală.

aduná, *adún* vb. I. 1. Tr. A strâng la un loc; a aduce din toate părțile; a ridica de pe jos. 2. Tr. (Mat.) A face o adunare (2). 3. Tr. A pune deoparte bunuri materiale, a agonisi. 4. Refl. A se strâng laolaltă.

adunáre, *adunări* s.f. 1. Acțiunea de a (se) aduna; întrunire a mai multor persoane în vederea discutării unor probleme de interes comun. 2. Operație aritmetică fundamentală prin care se totalizează mai multe numere într-unul singur.

adunátură, *adunături* s.f. Grămadă formată prin strângerea la un loc a unor obiecte disparate.

advérb, *adverb* s.n. (Gram.) Parte de vorbire neflexibilă care determină un verb, un adjecțiv sau un alt adverb, arătând locul, timpul, modul, cauza sau scopul.

adverbiál, *-ă, adverbiali*, -e adj. Care are valoare de adverb; care este exprimat printr-un adverb.

advérs, *-ă, adversi*, -se adj. Opus; contrar, potrivnic.

adversár, *-ă, adversari*, -e s.m. și f. Persoană care luptă, în concurență cu alta, într-un proces, în sport etc. sau împotriva unei concepții, a unei teorii.

adversativ, *-ă, adversativi*, -e adj. Care exprimă o opozitie (Gram.) *Coordonare* ~ă = raport de coordonare care se stabilește între două unități sintactice prezentate de vorbitor ca opunându-se una alteia, fără a se exclude.

adversitáte, *adversități* s.f. Împrejurare potrivnică.

áer, *3 aere* s.n. 1. Amestec de gaze care constituie atmosfera terestră. ~ *condiționat* = aerul din încăperi, trecut printr-un sistem special de ventilație. 2. Atmosferă, văzduh. 3. Înfățișare, aspect.

aerisí, *aerisesc* vb. IV tr. A lăsa să pătrundă într-o încăpere aer proaspăt; a expune un obiect de îmbrăcăminte la aer.

aerób, *-ă, aerobi*, -e adj. (Despre organisme) Care trăiește și crește numai în prezența oxigenului.

aeróbică adj. *Gimnastică* ~ = gimnastică ce, prin mișcări rapide execute pe muzică, oxigenează organismul și-i dă suplete.

aerodinámic, *-ă, aerodinamici*, -ce adj. (Despre vehicule) Construit în aşa fel încât să întărice rezistență cât mai mică la deplasarea în aer.

aeromodél, *aeromodel* s.n. Model de avion sau de planor de dimensiuni reduse.

aeronáutic, *-ă, 2 aeronautici*, -ce s.f., adj. 1. S.f. Știință și tehnica navigației aeriene și a producării de mijloace pentru zbor. 2. Adj. Care se referă la navigația aeriană și la mijloacele de zbor.

aeronávă, *aeronave* s.f. Vehicul care se deplasează în aer.

aeropórt, *aeroporturi* s.n. Ansamblu format din terenul, clădirile și instalațiile necesare decolării, aterizării, adăpostirii și întreținerii aeronavelor.

aerospațiál, *-ă, aerospațiali*, -e adj. Referitor la zborurile în spațiul aerian sau extraterestru.

afácere, *afaceri* s.f. 1. Tranzacție comercială sau (mai ales) financiară. (Fam.) Întreprindere, acțiune cu rezultat favorabil. 2. Treabă, îndeletnicire.

afaceríst, *-ă, afaceriști*, -ste s.m. și f. Persoană care operează (fără scrupule) în afaceri (1).

afáră adv. Dincolo de marginile unui spațiu închis; în exterior.

afect, *afecte* s.n. Denumire generică pentru stările sau reacțiile afective. **afectá**, *afectez* vb. I tr. 1. A mănni, a întrista. 2. A simula o anumită stare sufletească.

afectát, *-ă, afectați*, -te adj. 1. Mănnit, întristat. 2. Prefăcut, nenatural.

afectivitáte s.f. Latură a vieții psihice a omului, care cuprinde emoțiile, sentimentele, afectele, pasiunile etc.

afectuoós, *-oásă, afectuoși*, -oase adj. Care manifestă sau exprimă afectiune (1).

afecțiúne, *2 afecțiuni* s.f. 1. Simpatie, prietenie, atașament față de cineva. 2. Boală, stare patologică a unui organ.

afiliá, *afiliez* vb. I refl. (Despre organizații, instituții etc.) A se alătura, subordonându-se, altei organizații sau instituții.

afinitáte, *afinități* s.f. Potrivire, apropiere între oameni datorită unor inclinații și manifestări comune.

afirmá, *afirm* vb. I. 1. Tr. A declara, a susține cu tărie. 2. Refl. A se distinge, a se remarcă.

afirmativ, *-ă, afirmativi*, -e adj. Care conține o afirmație; care are un sens pozitiv.

afirmátię, *afirmații* s.f. Exprimare, susținere a unei păreri; (la pl.) cuvinte care exprimă o afirmație.

afis, *afise* s.n. Înștiințare, de obicei tipărită și expusă public, cuprinzând informații de interes general.

afisá, *afisez* vb. I. 1. Tr. A expune un afiș. 2. Tr. A manifesta în mod ostentativ o anumită atitudine. 3. Refl. (Fam.) A apărea (în societate) în tovarășia cuiva, pentru a face impresie.

află, *aflu* vb. I. 1. Tr. A lăua cunoștință de ceva. 2. Tr. A găsi, a descoperi. 3. Refl. A fi într-un loc sau într-o situație oarecare.

afluént, *aflux* s.m. Apă curgătoare care se varsă în altă apă curgătoare mai mare.

afón, -ă, *afoni*, -e adj., s.m. și f. (Persoană) care cântă fals.

afórism, *aforisme* s.n. Maximă.

afumá, *afum* vb. I. 1. Tr. A expune un aliment (mai ales carne sau produse din carne) la fum pentru a-l conserva. 2. Refl. A se acoperi cu un strat de fum. 3. Refl. (Despre mâncăruri) A căptă un gust neplăcut de fum, în timpul expunerii la foc. 4. Refl. Fig. A se ameli cu alcool.

afumátorie, *afumătorii* s.f. Instalație sau cameră specială pentru afumarea alimentelor în scopul conservării lor.

afumátură, *afumături* s.f. Aliment conservat prin expunere la fum.

agásá, *agasez* vb. I. tr. A irita, a enerva (cu insistențele).

agasánt, -ă, *agasanți*, -te adj. Care agasează.

agáťa, *agáť* vb. I. 1. Tr. A atârna ceva de un cui, de un cârlig etc. 2. Refl. A se prinde cu măinile de ceva. (Despre plante) A se prinde, a se fixa prin organe speciale (ex. peri încârligați, cărcei). 3. Refl. (Despre țesături) A se prinde într-un obiect ascuțit (și a se rupe).

agéndă, *agende* s.f. 1. Carnet cu foi de calendar în care se notează zilnic ceea ce urmează să fie făcut. 2. Ordone de zi la o ședință.

ágént, -ă, *agenti*, -te s.m. și f. I. S.m. și f. Reprezentant oficial al unui stat, al unei instituții etc., având anumite însărcinări. *Agent fiscal*. *Agent de poliție*. ~ *economic* = persoană fizică sau juridică ce desfășoară o activitate economică de producție,

de comercializare a produselor, de servicii etc. ~ *secret* = persoană cu misiune secretă de a culege informații politice, militare, economice etc. dintr-o anumită țară. 2. S.m. Factor activ, care provoacă sau influențează un fenomen fizic, chimic etc.

agentie, *agenții* s.f. 1. Reprezentanță a unei instituții ori a unei întreprinderi. 2. ~ de presă = instituție care culege informații din diverse domenii de activitate, interne și internaționale, și le difuzează organelor de presă, de radio și televiziune.

agrár, -ă, *agrari*, -e adj. Referitor la proprietatea funciară; (despre o țară, o regiune) în care predomină agricultura.

agravá, *agavez* vb. I tr. și refl. A (se) face mai grav, a (se) înrăutăți.

agréa, *agreaz* vb. I tr. A vedea cu ochi buni, a simpatiza.

agréabil, -ă, *agreabili*, -e adj. Plăcut; simpatic.

agregá, pers. 3 *agrégă* vb. I refl. (Despre elemente) A se uni, a se alipi.

agregáre s.f. *Stare de ~* = fiecare dintre stările (solidă, lichidă, gazoasă sau de plasmă) sub care se pot prezenta substanțele.

agremént, *agrement* s.n. Plăcere, distrație.

agresá, *agresez* vb. I tr. A ataca pe cineva.

agresát, -ă, *agresați*, -te adj. Supus unei agresiuni (2).

agresiúne, *agresiuni* s.f. 1. Atac armat împotriva unui stat. 2. Atac împotriva unei persoane.

agresív, -ă, *agresivi*, -e adj. Care atacă fără a fi provocat; predispus la ceartă.

agresór, -oáre, *agresori*, -oare s.m. și f. Stat sau persoană care săvârșește o agresiune.

agrícol, -ă, *agricoli*, -e adj. 1. Care se referă la agricultură; întrebuițat în agricultură; care provine din agricultură. 2. Agrar.

agricultúra s.f. Cultivarea pământului și creșterea animalelor.

agronóm, *agronomi* s.m. Specialist în agronomie.

agronomíe s.f. Complex de științe care studiază cultivarea rațională a plantelor.

ah interj. Exclamație care exprimă milă, durere, deznașdejde, mulțumire, admirație.

ahá interj. Exclamație care exprimă satisfacția cuiva la înțelegerea unui lucru, la aflarea răspunsului la o întrebare.

aíci adv. În acest loc; în aceste locuri (relativ) apropiate de vorbitor. – Var. **ací**.

aídoma adv. Întocmai, la fel.

aiévea adv., adj. I. Adv. În realitate; cu adevărat. 2. Adj. Real; concret.

áisberg, *aisberguri* s.n. Bloc gigantic de gheăță plutitor, desprins din ghețurile polare.

aiúrea adv., adj. invar. 1. Adv. Într-un loc neprecizat. 2. Adj. (Fam.) Zăpăcit, aiurit.

aiurít, -ă, *aiuriți*, -te adj., s.m. și f. (Persoană) cu mintea tulbure; (persoană) buimacă, zăpătită.

ajún, *ajunuri* s.n. 1. Zi sau perioadă de timp care precedă un eveniment. 2. Faptul de a ajuna; zi în care se ajungează.

ajuná, *ajunez* vb. I intr. (În practicile religioase) A nu mâncă nimic, a ţine post negru.

ajúnge, *ajúng* vb. III. 1. Intr. A sosi într-un anumit loc. 2. Tr. A sosi, venind din urmă, lângă o ființă sau lângă un vehicul. (Despre stări fizice sau sufletești) A cuprinde (pe cineva). *Îl ajunge oboseala*. 3. Intr. A reuși să atingă ceva așezat mai sus sau mai departe. A atinge un anumit nivel (de cantitate, de vârstă etc.) sau (fig.) un scop. 4. Intr. A deveni. *Va ajunge inginer*. 5. Intr. A fi în cantitate suficientă. 6. Refl. (Depr.) A parveni (1).

ajúr, *ajururi* s.n. Broderie făcută pe o țesătură din care s-au scos anumite fire.

ajustá, *ajustez* vb. I tr. A potrivii, a adapta.

ajutá, *ajút* vb. I. 1. Tr. A da cuiva ajutor. 2. Refl. A se servi de cineva sau de ceva ca ajutor.